

Μακεδονικά

Τόμ. 19, Αρ. 1 (1979)

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οι συντεχνίες και τα επαγγέλματα στην Έδεσσα την περίοδο της τουρκοκρατίας

Νικ. Κ. Τσιτσιμέλης

doi: [10.12681/makedonika.483](https://doi.org/10.12681/makedonika.483)

Copyright © 2014, Νικ. Κ. Τσιτσιμέλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσιτσιμέλης Ν. Κ. (1979). Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οι συντεχνίες και τα επαγγέλματα στην Έδεσσα την περίοδο της τουρκοκρατίας. *Μακεδονικά*, 19(1), 460–461. <https://doi.org/10.12681/makedonika.483>

περιεχόμενόν των, ἐν ἀναφορᾷ μάλιστα πρὸς τὸ ρωμαϊκο-βυζαντινὸν καὶ Κανονικὸν δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διαπιστοῦται κριτικώτατα ὁ συντάκτης των καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς συντάξεώς των καὶ τοῦτο μὲ μίαν κλιμακωτὴν διάρθρωσιν τῶν ἐκάστοτε μερικῶν συμπερασμάτων, ἢ ὅποια κρατεῖ ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου μέχρι τοῦ τελικοῦ συμπεράσματος. Δὲν ὑπάρχει, νομιζομεν, ἔργασία σλαβολόγων, ἢ ὅποια κατέλιξεν εἰς τὸ συλλογικὸν καὶ ὀριστικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἔργασίας ταύτης τοῦ συγγραφέως. Ἀσφαλῶς καὶ οἱ νομικοὶ ἀνακαλύπτουν τὴν νομικὴν δραστηριότητα τοῦ Μεθοδίου εἰς τὴν Μοραβίαν καὶ βυζαντινολόγοι καὶ θεολόγοι πρῶτην φορὰν ἀποκοτῶν σαφῆ εἰκόνα τοῦ Μεθοδίου ὡς ὄργανο τοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μοραβίας καὶ ὡς νομοθέτου. Πιστεύομεν ὅτι θὰ ἐκτιμηθῆ δέοντως ἡ συμβολὴ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν Ἐπιστήμην.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες καὶ τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἔδεσσα τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας, Ἔδεσσα 1974, 8ο, σελ. 168+63 πιν.

Ὁ φιλόλογος Κωνστ. Γ. Σταλίδης συνεχίζοντας τὶς ἔρευνές του γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Ἐδέσσας, δημοσιεύει τὸ βιβλίον αὐτό, ποῦ εἶναι μὴ λεπτομερέστατη μελέτη τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων στὴν Ἔδεσσα κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Γ. Χ. Χιονίδη (σ. 9-10), ἀκολουθεῖ ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέα (σ. 11-12), ὅπου ἀναφέρονται οἱ πηγές ποῦ χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἐξηγεῖται ἡ μέθοδος τῆς ἔργασίας. Κατόπιν (σ. 13-15) δημοσιεύονται περιλήψεις τοῦ βιβλίου στὰ ἀγγλικά καὶ κατάλογος τῶν ἐντὸς τοῦ κειμένου εἰκόνων (σ. 16).

Στὸ πρῶτον κεφάλαιον (σ. 17-30) ἐπιχειρεῖται σύντομη ἐπισκόπησις τῆς συντεχνιακῆς ὀργάνωσις ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου, ἐξετάζεται γενικὰ τὸ θέμα τῶν συντεχνιῶν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ ἐκτίθεται ἡ σημασία τους καὶ ἡ προσφορά τους στὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμό.

Στὸ δεύτερον κεφάλαιον (σ. 31-39) γίνεται ἡ διαπραγμάτευσις τῆς ὑπαρξῆς συντεχνιῶν καὶ ἐπαγγελμάτων στὴν Ἔδεσσα κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ παρατίθεται ἡ σχετικὴ ὀρολογία, ὅπως ἀναγράφεται στὶς πηγές.

Ἡ δραστηριότητα τῶν Ἐδεσσαίων ἐπαγγελματιῶν καὶ τεχνιτῶν, μεμονωμένων ἢ ὀργανωμένων σὲ συντεχνίες, περιγράφεται στὸ τρίτον κεφάλαιον (σ. 40-68). Οἱ Ἐδεσσαῖοι ἐπαγγελματίες συνεισφέρουν κι αὐτοὶ στὰ φορολογικὰ βάρη, συντρέχουν στὴν ἀνάγεσιν ναῶν καὶ τὴν ἰδρύσιν σχολείων καὶ ἄλλων κοινωφελῶν ἰδρυμάτων, συμμετέχουν στὴ διοίκισι τῆς κοινότητος καὶ στὴν ἔθνικὴν ὑπόθεσιν. Τέλος, περιγράφονται οἱ σχέσεις τῶν συντεχνιῶν μεταξὺ τους καὶ ἡ ψυχαγωγία τους.

Στὸ τέταρτον κεφάλαιον (σ. 69-136) ἀναγράφονται μὲ ἀλφαβητικὴν σειρά τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἔδεσσα, παρατίθενται οἱ σχετικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὶς πηγές καὶ περιγράφεται συστηματικώτατα καὶ λεπτομερέστατα ἡ δουλειὰ τοῦ κάθε τεχνίτη, ποῦ ἡ τέχνη του σήμερον ἔχει ξεπεραστῆ καὶ τεῖνει νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὴ σύγχρονον ἐξέλιξιν τῆς τεχνολογίας.

Στὸ πέμπτον κεφάλαιον (σ. 137-143) ἀναφέρονται καὶ ἄλλες ἀσχολίες τῶν Ἐδεσσαίων (γεωργία, ὑφαντουργία, μεταξουργία, νηματουργία, βιοτεχνία κατασκευῆς σχοινιδῶν καὶ ἀγιογραφία).

Ἀκολουθοῦν ἡ Βιβλιογραφία-Πηγές (σ. 144-149), εὑρετήρια ὀνομάτων καὶ πραγμάτων (σ. 150-163), ξένων λέξεων (σ. 163-164) καὶ περιηγητῶν (σ. 164), τὰ παροράματα (σ. 165) καὶ μετὰ 63 πίνακες (φωτογραφίες) ποῦ συμπληρώνουν τὸ κείμενον.

Ὁ Κ. Σταλίδης ἐργάστηκε μὲ ζῆλο, ἀγάπη καὶ ὑπομονὴ γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ τὸ ὕλικό γιὰ τὸ βιβλίο του αὐτὸ ἀπὸ τοὺς κώδικες τῆς Μητρόπολης καὶ τὴν πενιχρὴ βιβλιογραφία. Παράλληλα, ἀναζητήσῃ μὲ εὐσυνειδησία καὶ ὑπομονὴ στοιχεῖα γιὰ ξεπερασμένα σήμερα ἐπαγγέλματα ἀπ' τὶς προφορικὲς μαρτυρίες τῶν ἐπαγγελματιῶν, πού ἐπέζησαν ὡς τὶς μέρες μας. Ἡ προσφορὰ του εἶναι σημαντικὴ. Καὶ φαίνεται ἀκόμα πιὸ σημαντικὴ, ἂν ἀναλογιστεῖ κανεὶς πῶς ἔγραψε τὸ βιβλίο του παράλληλα μὲ τὴν ἐργασία του στὴ Μέση Ἑκπαίδευση.

Πρέπει ὁμως νὰ ἐπισημάνουμε ὀρισμένες ἀνεπάρκειες, κυρίως ἀπὸ ἀποψη μεθοδολογικῆ, πού ὁμως δὲν μειώνουν τὴν ἀξία τοῦ βιβλίου καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ συγγραφέα. Πολλὲς φορὲς ἐξάγει τὰ συμπεράσματά του ἀβασάνιστα. Στὴ σ. 31 μιλάει γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα τὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἄν καὶ ὁμολογεῖ πῶς δὲν ὑπάρχουν σχετικὲς μαρτυρίες, θεωρεῖ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν αὐτονόητη, καταφεύγοντας οὐ γενικότερες ἀμφίβολης ἀποδεικτικῆς ἀξίας ἢ σὲ ἐπιχειρήματα ἐνδεικτικὰ βέβαια, ἀλλὰ περιορισμένης χρονικὰ σημασίας. Στὴ σ. 33 θεωρεῖ ἔμμεσες πληροφορίες τοῦ Ἑβλιγιὸ Τσελεμπὴ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα, τὸ ὅτι ἀναφέρει πῶς στὴν πόλη ὑπῆρχαν σούμπασης, καδῆς καὶ Muhtesib, πού ὁ καθένας τους, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καθήκοντά του, ἐπέβλεπε καὶ τὶς συντεχνίες. Πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά, ἔστω καὶ ἐνδεικτικὴ ἀξία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν, φαίνεται παράδοξη ἡ παράλληλη ὑπαρξὴ στὴν Ἑδέσσα τριῶν διαφορετικῶν ἀξιωματούχων μὲ ταυτισμένα καθήκοντα (γιὰ τὶς ἀκριβεῖς ἀρμοδιότητες τῶν σούμπασης, καδῆ καὶ Muhtesib βλ. Ι. Γ. Γιαννοπούλου, Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν (1396-1821), Ἀθήναι 1971, σ. 49-50, 51-52, καὶ 48 ἀντίστοιχα). Δὲν καταλαβαίνουμε ἐπίσης ἀπὸ πού συνάγεται διατάραξη τῶν σχέσεων τῶν συντεχνιῶν ἀπὸ τὸ ἔγγραφο πού δημοσιεύεται στὴ σ. 66. Ξενίζουν πάλι παρακινδυνευμένους συσχετίσεις, ὅπως «πολλὲς φορὲς τὰ σωματεῖα ἔχουν ὡς προστάτη τοὺς κάποια θεότητα, ὅπως συνέβαινε καὶ στὴν ἀρχαιότητα (διονυσιακοὶ θίασοι)» (σ. 19). Στὸ ἔγγραφο πού δημοσιεύεται στὴ σ. 66, στὸ στ. 7, ἀντὶ ἤδη τὸ *βαρόσι ἤδη τὸν μαχαλᾶν*, ὅπως διαβάζει ὁ συγγραφέας, εἶναι *ἢ εἰς τὸ βαρόσι ἢ εἰς τὸν μαχαλᾶν*, ὅπως φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ πανομοιότυπο τοῦ ἐγγράφου, πού δημοσιεύεται στὴ σ. 60, ἐνῶ ἡ δυσανάγνωστη γιὰ τὸν συγγραφέα λέξη τοῦ ἐπομένου στ. τοῦ ἴδιου ἐγγράφου εἶναι *ψευτιάν*. Τέλος, οἰμειώνουμε πῶς εἶναι πολὺ ἀδόκιμη ἡ χρῆσις τῆς λ. σποροποιός (= μεταξοσποροπαραγωγός), ὅπως ἐπίσης ἀδόκιμος εἶναι ὁ ὅρος «χωρική ζωγραφικὴ σχολή» (σ. 143), προκειμένου γιὰ τὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ ζωγραφικὴ.

Ὁ Κ. Σταλίδης ἐπέτυχε νὰ μᾶς δώσει ζωντανὴ τὴν εἰκόνα τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Καὶ τὸ βιβλίο του ἀποτελεῖ συμβολὴ ἀξιόλογη στὴν ἐρευνα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑδέσσας καὶ γενικότερα τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή.